УДК 347.952:347.63
DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.1.49

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ

Самілик Л.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу,
Державний податковий університет
ORCID: 0000-0002-8912-9147

Самілик Л.О. Проблемні аспекти виконавчого провадження щодо стягнення аліментів. Вказується, стадія виконання судових рішень у справах про стягнення аліментів є визначальною для реального забезпечення прав та законних інтересів дитини. Попри наявність розгалуженого нормативного регулювання та інституційних механізмів примусового виконання, на практиці ефективність реалізації відповідних судових актів залишається низькою. Це зумовлює необхідність наукового осмислення та систематизації основних проблем, що виникають у процесі виконання рішень про стягнення аліментів

Статтю присвячено аналізу проблемних аспектів виконавчого провадження щодо стягнення аліментів як одного з ключових механізмів забезпечення реалізації права дитини на утримання. Наголошено, що ефективність судового захисту у справах про стягнення аліментів значною мірою залежить не від ухвалення судового рішення, а від реального та своєчасного його виконання.

У роботі досліджено чинне законодавство України у сфері виконавчого провадження, судову практику та діяльність органів державної виконавчої служби і приватних виконавців. Акцентовано увагу на розумінні поняття «злісного ухилення від сплати аліментів». Виокремлено основні групи проблем, що виникають під час виконання рішень про стягнення аліментів, зокрема труднощі встановлення доходів боржника, ухилення від виконання зобов'язань, використання неофіційних джерел доходу, недосконаліть механізмів розшуку боржника та його майна, а також процесуальні та організаційні недоліки діяльності органів примусового виконання. Особливу увагу приділено аналізу спеціальних заходів впливу на боржників зі сплати аліментів та оцінці їх практичної ефективності. Вказано, що потребує більшої координації взаємодія судів, виконавців та підрозділів Національної поліції щодо розшуку боржника.

Окремо актуалізовано міжнародно-правові проблеми виконання рішень про стягнення аліментів у випадках, коли боржник проживає або працює за кордоном.

За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання виконавчого провадження у справах про стягнення аліментів з метою підвищення реальності виконання судових рішень і належного захисту прав та законних інтересів дитини.

Ключові слова: аліментні зобов'язання; виконання судових рішень; захист прав дитини; ухилення від сплати аліментів; сімейні правовідносини.

Samilyk L.O. Problematic aspects of enforcement proceedings regarding the collection of alimony.

It is indicated that the stage of execution of court decisions in cases of alimony collection is decisive for the real provision of the rights and legitimate interests of the child. Despite the presence of extensive regulatory regulation and institutional mechanisms of forced execution, in practice the effectiveness of the implementation of the relevant judicial acts remains low. This necessitates the need for scientific understanding and systematization of the main problems that arise in the process of executing decisions on alimony collection.

The article is devoted to the analysis of problematic aspects of enforcement proceedings regarding the collection of alimony as one of the key mechanisms for ensuring the realization of a child's right to maintenance. It is emphasized that the effectiveness of judicial protection in alimony collection cases largely depends not on the court's decision itself, but on its actual and timely enforcement.

The study examines the current legislation of Ukraine in the field of enforcement proceedings, judicial practice, and the activities of state enforcement authorities and private bailiffs. Special attention is paid to the understanding of the concept of "willful evasion of alimony payment." The main groups of problems arising during the enforcement of alimony orders are identified, including difficulties in determining the debtor's income, evasion of obligations, use of unofficial sources of income, deficiencies in mechanisms for locating the debtor and their property, as well as procedural and organizational shortcomings of enforcement

authorities. Particular emphasis is placed on the analysis of special measures affecting alimony debtors and the assessment of their practical effectiveness. It is noted that the coordination between courts, enforcement officers, and National Police units in locating debtors requires significant improvement.

Additionally, international legal issues of enforcing alimony orders are highlighted, especially in cases where the debtor resides or works abroad. Based on the research results, proposals are formulated for improving the legal regulation of enforcement proceedings in alimony cases to enhance the practical enforceability of court decisions and ensure the proper protection of the rights and legitimate interests of the child.

Key words: alimony obligations; enforcement of court decisions; protection of children's rights; evasion of alimony payment; family law relations.

Постановка проблеми. Стадія виконання судових рішень у справах про стягнення аліментів є визначальною для реального забезпечення прав та законних інтересів дитини. Попри наявність розгалуженого нормативного регулювання та інституційних механізмів примусового виконання, на практиці ефективність реалізації відповідних судових актів залишається низькою. Це зумовлює необхідність наукового осмислення та систематизації основних проблем, що виникають у процесі виконання рішень про стягнення аліментів.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання та практики здійснення виконавчого провадження у справах про стягнення аліментів, виявлення основних проблем і недоліків його реалізації, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізмів примусового виконання рішень суду з метою забезпечення ефективного та своєчасного захисту прав і законних інтересів дитини.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика виконавчого провадження та примусового виконання судових рішень, у тому числі у справах про стягнення аліментів, неодноразово ставала предметом наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, загальнотеоретичні та процесуальні аспекти виконання судових рішень висвітлювалися у працях С.Я. Фурси, Є.І. Фурси, В.В. Комарова, М.Й. Штефана, О.М. Пасенюка, Р.О. Куйбіди. Питання сімейно-правової природи аліментних зобов'язань і захисту прав дитини досліджували І.В. Жилінкова, З.В. Ромовська, Н.М. Крестовська, О.В. Розгон. Водночас у працях зарубіжних авторів, зокрема, P. Gottwald, аналізувалися проблеми ефективності примусового виконання судових рішень у контексті забезпечення доступу до правосуддя. Разом із тим, незважаючи на наявні наукові напрацювання, комплексне дослідження проблемних аспектів виконавчого провадження щодо стягнення аліментів з урахуванням сучасних законодавчих змін і правозастосовної практики залишається актуальним та потребує подальшого наукового осмислення.

Виклад основного матеріалу. Попри те, що відповідно до ст. 180 СК України батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття [1] та ст. 18 ЦПК України про обов'язковість судових рішень [2] цей обов'язок не завжди виконується батьками добровільно, тому відповідно виникає потреба у примусовому застосуванні заходів до неплатників аліментів. Наразі відсоток невиконання судових рішень щодо аліментних зобов'язань залишається значним, однак спостерігається позитивна динаміка після внесення змін до законодавства щодо посилення відповідальності за несплату аліментів у 2018 році: штрафи, суспільно корисні роботи, обмеження у праві керування, а згодом і кримінальна відповідальність. Наслідки ухилення від сплати аліментів для дитини є суттєвими і полягають не лише у позбавленні батьківського піклування, а й засобів до існування.

Узагальнення наукових підходів і правозастосовної практики дозволяє виокремити декілька взаємопов'язаних груп проблем виконання рішень про стягнення аліментів.

Нормативно-правові проблеми виконання судових рішень про стягнення аліментів пов'язані передусім із недосконалістю та фрагментарністю правового регулювання. Наразі аліменти є однією з найважливіших категорій сучасного сімейного права. Незважаючи на значущість цього інституту, у Сімейному кодексі України та іншому законодавстві відсутнє легальне визначення поняття «аліментні зобов'язання». Погляди науковців щодо категорії «аліментних зобов'язань» різняться. Багато авторів, які досліджували цю проблему, трактували зміст цього поняття саме через призму зобов'язальних правовідносин. Часто дискусійним є питання доцільності використання терміну «зобов'язання», а не «обов'язок» щодо аліментних правовідносин, оскільки зобов'язання є однією з форм прояву обов'язку. Так, З.В. Ромовська та Ю.С. Червоний визначають аліментні зобов'язання як правовідношення, де одна особа зобов'язана надавати утримання тому, з ким вона перебуває у сімейних правовідносинах, за наявності умов, передбачених законом або договором [3, с. 7; 4, с. 177]. Відтак, аліментним зобов'язанням притаманні такі ознаки:

підставою виникнення сімейних аліментних правовідносин є родинний зв'язок, а також наявність умов: неповноліття, непрацездатність або потреба утримуваної особи, і здатність забезпечувати утримання з боку зобов'язаної особи;

припиняються лише у випадках, прямо передбачених законом, наприклад, досягнення дитиною повноліття, смерть платника або одержувача аліментів тощо;

сімейно-правові відносини характеризуються тривалістю, відповідно до них не застосовується строк позовної давності.

Аліменти можуть стягуватися у позовному та наказному провадженні, а також на підставі нотаріально засвідченого договору про стягнення аліментів, відповідно виконавчими документами можуть бути: виконавчий лист – на підставі рішення суду, судовий наказ, або виконавчий напис нотаріуса – на підставі договору.

Зміни в законодавстві, що стосувались посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів надали виконавцям новий інструментарій, що сприяв ефективності виконання такої категорії справ. Зокрема, ч. 9 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження» визначає, що за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, державний виконавець виносить вмотивовані постанови:

1) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;

2) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;

3) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;

4) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання – до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі [5].

Норми сімейного, цивільного процесуального та виконавчого законодавства не завжди забезпечують чіткість і передбачуваність правозастосування. Зокрема, проблемними залишаються питання розшуку боржника та його майна, визначення ефективних способів впливу на осіб, які систематично ухиляються від виконання аліментних зобов'язань, а також застосування санкцій обмежувального характеру. У результаті правова невизначеність знижує превентивний потенціал аліментних зобов'язань і стимулює ухилення від їх виконання.

Слід вказати на проблематику реалізації аліментного зобов'язання, якщо обов'язок батьків утримувати своїх дітей закріплений у правових актах, що мають обов'язковий характер. Фактично відсутність санкції за невиконання цього обов'язку призвела до того, що він набув морального, а не юридичного змісту, тобто обов'язок годувати та одягати дітей сприймається радше як моральне, а не правове зобов'язання. Невідповідність полягає в тому, що за чинним законодавством батьки, які не виконують цього обов'язку, не можуть бути позбавлені батьківських прав. Несплата аліментів може бути лише супроводжуючою обставиною до визначених у ч. 1 ст. 164 Сімейного кодексу України [1] підстав. Найчастіше на практиці батьки, які ухиляються від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти (п. 2 ч. 1 ст. 164 СК України) як правило, аліменти також не сплачують. Тому вважаємо, що для виправлення цієї ситуації та усунення дисбалансу слід ужити дієвих заходів, а саме визначити невиконання батьками своїх обов'язків щодо утримання дітей без поважних причин і відмову від їх виконання як підставу для позбавлення батьківських прав.

Також слід зазначити, що законодавство передбачає відповідальність лише за невиконання зобов'язань зі сплати аліментів на підставі судового рішення або судового наказу. Водночас відповідальність боржника, який повинен сплачувати аліменти відповідно до нотаріально посвідченого договору, за невиконання такого зобов'язання у кримінальному або адміністративному законодавстві не передбачена. На нашу думку, таку норму доцільно передбачити у Кодексі про адміністративні правопорушення і Кримінальному кодексі України, що дозволить забезпечити рівну правову силу для всіх форм аліментних зобов'язань.

Процесуально-практичні проблеми проявляються на етапі безпосереднього здійснення виконавчого провадження. Затягування строків виконання, формальний розшук боржника та його активів, складність доведення факту злісного ухилення від сплати аліментів, а також недостатній рівень судового контролю за виконанням рішень істотно знижують ефективність захисту прав дитини. У результаті стадія виконання фактично перетворюється на «слабку ланку» судового захисту.

У цьому аспекті варто акцентувати увагу на розумінні поняття «злісного ухилення від сплати аліментів». Як зазначено в постанові ККС ВС, злісне ухилення полягає у тривалому та наполегливому ухиленні особи від виконання обов'язку зі сплати аліментів шляхом приховування свого місця проживання, роботи, фактичного заробітку або інших грошових надходжень, незважаючи на попе-

редження про кримінальну відповідальність. Для встановлення ознаки злісності немає значення, чи такі дії винуватої особи виражалися у прямій відмові від виконання покладених на неї обов'язків, чи мали форму пасивного ігнорування, уявної неспроможності або необізнаності про необхідність їх виконання, оскільки всі ці обставини у будь-якому разі призводять до ухилення від сплати коштів на утримання дітей [6]. При доведенні злісного ухилення від сплати аліментів, необхідно також встановити чи реагував боржник на виклики та попередження державного виконавця про необхідність виконання обов'язку по сплаті аліментів та можливість притягнення до кримінальної відповідальності та чи вживалися державним виконавцем всі заходи для примусового стягнення аліментів [7]. Підставою кримінальної відповідальності за несплату аліментів є злісне ухилення від сплати встановлених судом коштів на утримання дитини, що настає при наявності заборгованості в розмірі, що сукупно становить суму виплат за три місяці, і виражається у діях боржника, спрямованих на невиконання рішення. Однак часто боржники маніпулюють, сплачуючи аліменти не у розмірі, визначеному судом, а в довільному мінімальному розмірі (50 грн, 200 грн), маючи за мету уникнути кримінальної відповідальності [8]. Тому важливим аспектом є встановлення дійсних причин несплати та виявлення фактів зловживань процесуальними правами.

Інституційно-організаційні проблеми зумовлені функціонуванням системи органів примусового виконання. Перевантаженість державних виконавців, нестача кадрових і матеріальних ресурсів, а також недостатній рівень координації між виконавчою службою та іншими державними органами (податковими, банківськими, прикордонними) істотно ускладнюють реалізацію судових рішень. Крім того, відсутність належного контролю за діями виконавців і неоднаковість практики державного та приватного виконання призводять до формального підходу у вжитті примусових заходів.

Зокрема, потребує більшої координації взаємодія судів, виконавців та підрозділів Національної поліції щодо розшуку боржника, актуальність проблематики якого додатково підтверджується статистичними показниками судової практики. Зокрема, за результатами пошуку за контекстом «розшук відповідача органами Національної поліції» в Єдиному державному реєстрі судових рішень зафіксовано 5623 судові ухвали, постановлені у відповідних категоріях справ [9]. Така кількість рішень свідчить про системний характер застосування цього процесуального інституту та його важливу роль у забезпеченні ефективного судового розгляду, зокрема у справах про стягнення аліментів.

Виконання рішень про стягнення аліментів значною мірою залежить від економічного стану боржника. Поширеними є випадки офіційної відсутності доходів, приховування реального рівня заробітку, тіньової зайнятості або трудової міграції без належного обліку доходів. За таких умов навіть наявність судового рішення не гарантує реального надходження аліментних платежів. Економічні чинники трансформують аліментні зобов'язання у формально існуючі, але фактично невиконувані.

На практиці утримання аліментів з боржника-суб'єкта підприємницької діяльності проводиться з його доходів та визначається за вирахуванням сум понесених з витрат. Спосіб підрахунку реального доходу індивідуального підприємця залежить від режиму оподаткування. Набагато складніше визначати реальний дохід фізичної особи, що не має постійної роботи та іншого джерела доходу. Тим більше, що сам платник своїми діями може перешкоджати виявленню реальної суми доходу. Для випадків, коли боржник є безробітним, законодавець визначає перелік так званих «позазарплатних» доходів, з яких підлягають стягненню аліменти. У тому випадку, якщо в одержувача є документи, що підтверджують факт отримання «позазарплатних» доходів (наприклад, договір оренди транспортного засобу, договір надання послуг і т. д.), необхідно надати відповідні документи до заяви про стягнення аліментів. У даній ситуації встановлення дійсної суми одержуваного платником доходу багато в чому залежить від зібраної самим одержувачем інформації про доходи платника [10, с. 91].

Найскладнішими для виявлення у виконавчому провадженні є доходи боржника, що перебувають поза офіційним фінансово-обліковим обігом або навмисно маскуються під формально законні правові конструкції. До них належать доходи від тіньової зайнятості та неофіційної виплати заробітної плати, прибутки від підприємницької діяльності із заниженням задекларованих показників, доходи, отримані за кордоном без належного правового оформлення, кошти у формі криптоактивів та електронних грошей, а також доходи, які формально зараховуються на рахунки третіх осіб або оформлюються як дарування, позики чи інші цивільно-правові виплати. Високий рівень латентності таких доходів, їх мобільність та обмежений доступ виконавця до відповідних інформаційних ресурсів істотно ускладнюють їх виявлення і звернення стягнення, що негативно позначається на ефективності виконання судових рішень, зокрема у справах про стягнення аліментів.

У випадках, коли боржник проживає або працює за кордоном, актуалізуються міжнародно-правові проблеми виконання рішень про стягнення аліментів. Складність процедур визнання та вико-

нання рішень іноземними судами, тривалість міжнародної правової допомоги та відсутність ефективних механізмів обміну інформацією між державами суттєво ускладнюють реалізацію права дитини на належне утримання.

У наукових дослідженнях піднімається проблематика складності процесу виконання рішення суду у разі проживання сторін у різних країнах, зокрема через необхідність його визнання за межами України, що часто залежить від внутрішнього законодавства іноземної держави, яке визначає умови за яких рішення іноземної держави може бути виконане на її території [11, с. 167]. Дійсно, виконання таких рішень можуть ускладнюватися через належне повідомлення та вручення процесуальних документів по справі відповідачу, який проживає за кордоном, що може бути перешкодою для ефективного виконання рішення суду, зокрема в тих випадках, якщо відповідач не був належним чином повідомленим про судовий розгляд в Україні. Також виконати рішення часом є дуже складно при недобросовісній поведінці відповідача, який перебуває за кордоном, якщо він приховує місце проживання або місце здійснення підприємницької діяльності. Можуть бути й інші перешкоди адміністративного, фінансового та юридичного характеру у виконанні рішення українського суду на території іноземної держави.

Соціально-психологічні проблеми пов'язані з особливим характером аліментних правовідносин, які ґрунтуються не лише на юридичному обов'язку, а й на моральній відповідальності батьків за утримання дитини. Низький рівень правосвідомості боржників, конфліктність сімейних відносин, а також сприйняття аліментів як засобу тиску між колишнім подружжям негативно впливають на добровільне виконання судових рішень. Відсутність ефективних соціальних і виховних механізмів впливу зумовлює домінування примусового підходу, який не завжди є результативним.

Висновки. Як вбачається, проблеми виконання судових рішень про стягнення аліментів мають комплексний характер і зумовлені сукупністю нормативно-правових, інституційних, економічних, соціально-психологічних, процесуальних та міжнародно-правових чинників. Це свідчить про необхідність переходу від виключно примусового підходу до комплексної моделі, що поєднує правові, соціальні та економічні механізми забезпечення реального виконання аліментних зобов'язань. Оптимізація цих процесів має стати ключовою передумовою для забезпечення належного та своєчасного матеріального утримання дітей.

Відтак, пропонується посилити такі напрямки виконавчого провадження:

розширити повноваження державного та приватного виконавця щодо доступу в реальному часі до державних реєстрів (податкових, банківських, міграційних, реєстрів соціальних виплат);

законодавчо закріпити обов'язок фінансових установ надавати інформацію про рух коштів боржника за спрощеною процедурою у справах про стягнення аліментів;

розширити перелік тимчасових обмежень у правах боржника (приміром, користування окремими видами майна, участь у публічних закупівлях, отримання окремих адміністративних послуг);

запровадити градацію відповідальності залежно від тривалості заборгованості та повторності порушень;

уніфікувати та деталізувати порядок розшуку боржника у Законі України «Про виконавче провадження» із чітким алгоритмом взаємодії виконавця, суду та органів Національної поліції;

передбачити можливість електронного розшуку з використанням інтегрованих державних інформаційних систем;

закріпити у законодавстві принцип пріоритетності виконання рішень про стягнення аліментів порівняно з іншими майновими вимогами;

встановити чіткі строки здійснення окремих виконавчих дій саме у справах про стягнення аліментів.

Реалізація запропонованих змін сприятиме підвищенню ефективності виконавчого провадження у справах про стягнення аліментів, забезпеченню реального виконання судових рішень та належному захисту прав і законних інтересів дитини відповідно до принципу її найкращих інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text (дата звернення: 25.12.2025).
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top (дата звернення: 25.12.2025).
3. Ромовська З.В. Аліментні зобов'язання: Конспект лекцій. Львів: Львів. ун-т, 1973. 59 с. (дата звернення: 27.12.2025).
4. Сімейне право України: підручник / за ред. Ю.С. Червоного. К.: Істина, 2004. С. 177. 400 с. (дата звернення: 27.12.2025).
5. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text (дата звернення: 27.12.2025).

6. Постанова ККС ВС у справі № 175/3922/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/99088596 (дата звернення: 27.12.2025).
7. Бурлак М. Чи кожне ухилення від сплати аліментів є злісним? Вища школа адвокатури НААУ. 2023. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/ci-kozne-uxilennia-vid-splati-alimentiv-je-zlisnim (дата звернення: 05.01.2026).
8. Ухвала Магдалинівського районного суду Дніпропетровської області по справі № 179/192/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125723957 (дата звернення: 05.01.2026).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua (дата звернення: 05.01.2026).
10. Самілик Л.О., Корбут Л.П. Проблеми забезпечення належного виконання зобов'язань зі сплати аліментів. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 90–92 URL:https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/98654b43-5739-46f0-b4bb-d50d7c4ec7b6/content (дата звернення: 06.01.2026).
11. Ільченко І.П. Проблеми виконання судових рішень про стягнення аліментів на утримання одного із подружжя за кордоном: юридичні та практичні перешкоди. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. редкол.: Ю.М. Бисага (голов. ред.), В.В. Заборовський, Д.М. Бєлов, С.Б. Булеца та ін.; ДВНЗ «УжНУ». Ужгород, 2024. № 5. С. 163-168 DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.25 (дата звернення: 06.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 07.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026

© Самілик Л.О., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України

АНАЛІТИЧНО-ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО

Електронне наукове видання

№01, 2026

частина 1

Ужгородський національний університет
Ужгород 2026

УДК 001:34
ISSN 2788-6018

Аналітично-порівняльне правознавство – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Журнал «Аналітично-порівняльне правознавство» включено до переліку фахових видань категорії «Б» (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р.) зі спеціальності: 081 – Право та 293 – Міжнародне право.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: Бисага Ю.М. – д.ю.н., професор

Заступники головного редактора:
Бєлов Д.М. – *д.ю.н., професор*
Заборовський В.В. – *д.ю.н., професор*

Члени редакційної колегії:
Берлінгер Ремус Даніел – *д.ю.н., доцент (Румунія)*
Бєлова М.В. – *д.ю.н., доцент*
Булеца С.Б. – *д.ю.н., професор*
Дешко Л.М. – *д.ю.н., професор*
Котляр О.І. – *к.ю.н., професор*
Копча В.В. – *д.ю.н., професор*
Лазур Я.В. – *д.ю.н., професор*
Манзюк В.В. – *к.ю.н., доцент*
Менджул М.В. – *д.ю.н., професор*
Мех Ю.В. – *д.ю.н., професор*
Ондрова Юлія – *к.ю.н., доцент (Словацька Республіка)*
Василенко О.Ю. – *доктор філософії у галузі права*
Ступник Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Фазикош В.Г. – *к.ю.н., професор*
Фаркаш Мірча – *професор (Румунія)*
Фрідманський Р.М. – *к.ю.н., професор*

Рекомендовано до опублікування Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №01 від 29.01.2026 року

Офіційний сайт: *http://app-journal.in.ua/*

Макетування здійснено у ТОВ «РІК-У»,
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36;
print@rik.com.ua

© Ужгородський національний університет, 2026

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Балацька О.Р., Кушнір І.М. ПРАВО ЗА ЗАБУТТЯ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ. **11**

Балтакса І.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДИТИНИ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. **16**

Бойко І.Й. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ (XVII-XVIII СТ.) ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ **23**

Гутів Б.І. ПРАВОВА ПРИРОДА ВЛАДИ КОШОВОГО ОТАМАНА В СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ. **30**

Добробог Л.М. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ. **36**

Кіска Т.М. ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ **41**

Козаченко А.І. ДІЯЛЬНІСТЬ ЗЕМСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ДОБИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ. **48**

Наливайко Л.Р., Грицай І.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПОДІЛУ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. **53**

Нітченко А.Г., Чумаченко В.Ю. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЮРИСТА ЯК ГАРАНТІЯ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ. **59**

Олійник Б.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОТВОРЧОЇ ПОЛІТИКИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОСИЛЕННЯ **69**

Палєха В.О. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ МВС. **74**

Паскаріу Л.-Т., Торончук І.Ж., Грекул-Ковалик Т.А. «АВСТРІЙСЬКА СУДОВА ГАЗЕТА» ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРАВНИЧОГО ЖИТТЯ БУКОВИНИ В АВСТРО-УГОРСЬКУ ДОБУ (ПОЧ. ХХ СТ.). **80**

Петришин В.Ю. ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ПІДПІЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ: ПРАВОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ. **86**

Селіхов Д.А. КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ **94**

Ступник Я.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ **100**

Чувакова Г.М., Рязанов М.Ю. АНОМАЛІЇ ПРАВОВОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ: ГЕНЕЗИС, ПРОЯВИ ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК. **108**

РОЗДІЛ ІІ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Бабій Р.В. ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОМБУДСМАНА У ВИМІРІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ. **113**

Бисага Ю.М. ЖІНОЧИЙ РУХ ЗА АДВОКАЦІЮ РІВНОСТІ:
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ТА СУЧАСНІ РЕТРОСПЕКТИВИ **118**

Власов О.В. ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДОВКІЛЛЯ..... **123**

Волощук О.Т. АГРЕСІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ:
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВИМІРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ. **128**

Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Лисенко А.М. ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ
ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ **133**

Мочульська М.Є. ОСВІТНІЙ ОМБУДСМЕН В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ. **139**

Росяк С.Т. ІНСТИТУТ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА КРІЗЬ ПРИЗМУ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА **145**

Турченко М.А. РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ
ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В АСПЕКТІ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОСТІ. **152**

Цебенко С.Б. ПРАВА ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У XXI СТОЛІТТІ. **159**

**РОЗДІЛ III. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;
СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

Болдирева В.М., Іващенко П.А. ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ:
ПРОБЛЕМА КВАЛІФІКАЦІЇ МІЖ МАЙНОМ, МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ТА «ЦИФРОВОЮ РІЧЧЮ». **165**

Бориславський Р.А. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРІВ,
ЩО РЕГУЛЮЮТЬ РЕКЛАМНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ. **171**

Гаврилов Р.В. ГЕНЕЗИС ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ
У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ. **177**

Гаращенко Д.Р. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВА ПЕРЕВАЖНОЇ КУПІВЛІ ЗЕМЕЛЬНОЇ
ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ, ЩО ЗНАХОДИТЬСЯ В ОРЕНДІ. **182**

Голубенко Т.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРИНЦИПІВ ПРОПОРЦІЙНОСТІ ТА ВІДШКОДУВАННЯ
СУДОВИХ ВИТРАТ СТОРОНИ, НА КОРИСТЬ ЯКОЇ УХВАЛЕНЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ,
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ. **187**

Грабар Н.М., Парасюк М.В. ВПЛИВ ПРИНЦИПУ ДИСПОЗИТИВНОСТІ
НА СТАДІЮ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ. **195**

Гринько Р.В. ПРИНЦИПИ НАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЇХ ПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ОБІГУ ЦИФРОВИХ ОБ'ЄКТІВ. **201**

Деледивка С.Г. ОБ'ЄКТ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА ТА СПЕЦІАЛЬНЕ МАЙНОВЕ ПРАВО:
СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ПІДСТАВИ ЇХ РОЗМЕЖУВАННЯ. **208**

Ільченко Г.О., Назарова Ж.С. ДОВІРЧА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ. **215**

Каплиста В.М., Кочина О.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ. **222**

Кернякевич-Танасійчук Ю.В. ОРГАНИ КОНТРОЛЮ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ. **227**

Ковалишин О.Р. ПРАВО ЄС В СФЕРІ ОНЛАЙН ПОСЛУГ ТА ПРОДУКТІВ. **232**

Кронда О.Ю., Зосименко О.М. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДОГОВОРАМИ
КЕРОВАНОГОДОСТУПУ. **238**

Ксьондзик Ю.Ю. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОБРОСОВІСНОСТІ
ЯК ЗАГАЛЬНОГО ПРИНЦИПУ ЦИВІЛЬНОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ **244**

Кузьменко О.В. ЕЛЕКТРОННІ РЕЄСТРИ ТА ЦИФРОВІ СЕРВІСИ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ДІТЕЙ І БАТЬКІВ. **251**

Лаговська Н.В., Інгульська Д.А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД **256**

Лисюк Я.Ю. ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА. **262**

Мороз О.В. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ УХВАЛ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ **268**

Носік Ю.В. ЗМІНА ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ **273**

Парасюк В.М. РЕКЛАМА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ – ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ. **278**

Парасюк М.В. ВИДИ СТРОКІВ ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ. **284**

Попов Ю.Ю. ЧИ Є ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ «БАТЬКОМ ЗАКОНІВ»?. **290**

Романько А.І. ПРАВО НА ДОСТУП ДО ТВОРУ МИСТЕЦТВА: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.... **305**

Самілик Л.О. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ. **311**

Сєда С.В. РОЗПОРЯДЖЕННЯ РЕПРОДУКТИВНИМ МАТЕРІАЛОМ ДЛЯ ПОСТМОРТАЛЬНОЇ РЕПРОДУКЦІЇ: АНАЛІЗ ЕТИКО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ. **317**

Сокалюк В.П. АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ ВЧЕНИХ ЩОДО ДОКАЗУВАННЯ І ДОВЕДЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ У СУДОЧИНСТВО. **324**

Татулич І.Ю., Федрак А.М., НОВЕЛИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ. **331**

Утєхін І.Б. ЗМІСТ ДОГОВОРУ НАЙМУ ЖИТЛА В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ. **339**

Файєр О.А. ПОНЯТТЯ ТА УМОВИ НАСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АУДИТОРА. **346**

Фурса Є.Є. НОТАРІАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ІЗ ЗАСВІДЧЕННЯ СПРАВЖНОСТІ ПІДПИСУ НА ДОКУМЕНТАХ У ПРАКТИЦІ КОНСУЛА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ. **351**

Хлистік М.А. ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ БАТЬКІВСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ. **358**

Циронян М.С. ДИЗАЙН У ФЕШН-ІНДУСТРІЇ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА. **364**

Шпуганич І.І., Самагальська Ю.Я. ПЕРЕВАЖНІ ПРАВА АКЦІОНЕРА ТА УЧАСНИКА ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ПРИ ЗБІЛЬШЕННІ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ **370**

РОЗДІЛ IV. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Васьковський О.В. КАТЕГОРІЇ «ІНТЕРЕС» ТА «ЗАІНТЕРЕСОВАНІСТЬ» У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ **376**

Грищак С.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З АКУМУЛЮВАННЯ МЕТАНУ В СИСТЕМІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ. **390**

Гуренко М.А., Євстігнєєв А.А. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ *EX ANTE* ЗА ПРОВЕДЕННЯМ ПЕРЕВІРОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ВІДДІЛЕННЯМИ: НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ. **401**

Єрмоленко В.М., Міхневич Л.В. ЮРИДИЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА БАЛТІЙСЬКИХ КРАЇН. **406**

Кірін Р.С., Пащенко О.А., Хоменко В.Л. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПІДЗЕМНОГО ПАРКІНГУ-УКРИТТЯ В УКРАЇНІ: АДАПТАЦІЯ ДО СТАНДАРТІВ ЄС. **412**

Сиротко М.В. ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ТА Е-КОНСАЛТИНГ ЯК СУЧАСНІ ФОРМИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ. **425**

Швидка Т.І. ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ РИНОК ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ. **430**

Шевченко М.В. САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ ТА ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ: ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ. **435**

Щербина В.С., Боднар Т.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ МАЙНА НАЦІОНАЛЬНИХ АКАДЕМІЙ НАУК УКРАЇНИ. **440**